

הביטחון הסוציאלי בעולם

גיליון מס' 24 | שבט תשפ"ג – פברואר 2023

מאת נתנאלה ברקלי

פתח דבר

הביטחון הסוציאלי בעולם – רבעון של מינהל המחקר והתכנון של המוסד לביטוח לאומי – מציג את החדשות בתחום מדיניות הביטחון הסוציאלי במדינות שונות לנוכח האתגרים החברתיים שבהן.

גיליון זה עוסק באחת ההשלכות של משבר הקורונה – שהות ארוכה מחוץ למדינה והזכאות לדמי אבטלה במהלכה, ומציג את תנאי הזכאות לדמי אבטלה במצב כזה במדינות נבחרות.

קריאה נעימה,
ניצה קסיר, סמנכ"לית מחקר ותכנון

דמי אבטלה לשוהים מחוץ לארצם – מדינות האיחוד האירופי

בסקירה זו ביקשנו לבדוק באילו מדינות משולמים דמי אבטלה גם למי ששוהים מחוץ למדינה ומהם התנאים לזכאות זו, כמו גם התנאים לקבלת דמי אבטלה בכלל. נבדק גם האם עקב מגפת הקורונה השתנו תנאי קבלת הזכאות לדמי אבטלה לשוהים מחוץ למדינה. לשם כך נעשתה פנייה לגופי ביטחון סוציאלי ב-22 מדינות (בהן חמש מדינות בארצות הברית), אך התקבלה תשובה משמונה מדינות בלבד - בלגיה, גרמניה, איסלנד, אוסטריה, אסטוניה, פינלנד, פולין ודנמרק.

מהתשובות עולה כי בכל מדינות האיחוד מקבלי דמי אבטלה השוהים במדינה אחרת של האיחוד זכאים לקבלם במשך שלושה חודשים. מי שמחפשים עבודה במדינה האחרת זכאים גם הם לקבל את התשלום לפרק זמן זה (במקרים חריגים שישה חודשים) בתנאים האלה:

- הם מחפשים עבודה במדינה האחרת בתוך שבעה ימים מהיום שהגיעו אליה.
- הם עומדים בדרישות של מחפשי עבודה באותה מדינה.

הכללים הללו נשארו בעינם במהלך משבר הקורונה.

להלן עיקרי תנאי הזכאות הנוספים במדינות שהשיבו לפנייתנו.

בלגיה

תנאי הזכאות לדמי אבטלה (בתנאים מסוימים מובאים בחשבון גם ימי עבודה במדינה אחרת באיחוד האירופי):

- לבני פחות מ-36: 312 ימי עבודה ב-21 חודשים.
- לבני 36-50: 468 ימי עבודה ב-33 חודשים.

- לבני 50 ויותר: 624 ימי עבודה ב-42 חודשים.
- הרשמה כמחפש עבודה.
- הפסקת עבודה ביוזמת המעסיק.
- זמינות מלאה לשוק העבודה.
- כשירות רפואית לעבודה.
- שהות חוקית בבלגיה (זכאות חוקית לעבוד בתקופת האבטלה).
- המקבלים זכאים לארבעה שבועות של "חופשה" (שהייה) בחו"ל ועליהם לציין את הימים הללו בכרטיס הבקרה החודשי שלהם.

גרמניה

תנאי הזכאות לדמי אבטלה לשוהים בחו"ל (בדרך כלל לשלושה חודשים עם אפשרות לשלושה חודשים נוספים):

- חיפוש עבודה פעיל במדינה זו לפי תקנות האבטלה שלה.
- הודעה לסוכנות התעסוקה בגרמניה ארבעה שבועות לפחות לפני היציאה (בנסיבות מסוימות פטורים מכך).
- אפשרות לחופשה של עד שלושה שבועות – בתנאי שהוגשה בקשה לכך. הכללים לא השתנו במהלך משבר הקורונה.

איסלנד

תנאי הזכאות לדמי אבטלה

- עובדים בני 17-80 שצברו תקופת אכשרה בביטוח הלאומי.
 - מחפשים עבודה באופן פעיל.
 - שוהים באיסלנד ומורשים לעבוד בה ללא הגבלה.
 - הגישו אישור מהמעסיק הקודם שלהם ואישור מבית הספר שלהם במידת הצורך.
 - מחפשים עבודה ברציפות במשך שלושה ימי עבודה מאז התקבלה בקשתם לדמי אבטלה.
- עובד:** מי שמקבל שכר בעבור עבודה בהיקף של 25% משרה לפחות בכל חודש ועל עבודתו משולמים דמי ביטוח לאומי לפי חוק הביטוח הלאומי. **מבוטח:** מי שעבד בשוק העבודה המקומי ב-12 החודשים שלפני הגשת הבקשה לדמי אבטלה. מי שעבדו יותר משלושה חודשים אך פחות מ-12 חודשים נחשבים למבוטחים יחסית לתקופת העבודה.
- דמי אבטלה לשוהים בחו"ל** משולמים לארבעה שבועות לכל היותר. עם החזרה לאיסלנד יש לשלוח בקשה חדשה לקצבה.

מקבלי קצבאות בעלי תעודת U2¹ רשאים לחפש עבודה במדינות החברות ב-EEA (The European Economic Area) ולהמשיך לקבל את הקצבה המשולמת להם וכן לקבל דמי

¹ תעודה למקבל גמלה המחפש עבודה במדינה אחרת.

אבטלה לתקופה של עד שלושה חודשים (אך לא יותר מתקופת הזכאות המרבית לגמלה).
בתקופת משבר הקורונה לא חלו שינויים בתנאי הזכאות.

אוסטריה

תשלום דמי האבטלה לשהים בחו"ל נפסק יום לאחר היציאה ומתחדש שוב ביום החזרה והדיווח לרשויות. במקרים חריגים, למשל לוויה של קרוב משפחה, אפשר להגיש בקשה לתשלום גם בעת השהות בחו"ל.

אסטוניה

לצד תקנת האיחוד והזכאות לקבל דמי אבטלה גם בעת שהות בחו"ל, פועל גם החוק האסטוני: מובטל צריך להישאר באסטוניה בזמן חיפוש עבודה, להגיע לייעוץ ולעשות את כל הפעולות הנדרשות בו ולהודיע מיד ליועץ על כל שינוי במצבו.

תנאי הזכאות לדמי אבטלה בזמן חיפוש עבודה בחו"ל:

- לפני הנסיעה קיבל דמי אבטלה באסטוניה.
 - לפני הנסיעה היה רשום כמובטל בקופת ביטוח האבטלה במשך ארבעה שבועות לפחות וחיפש עבודה (במקרים מסוימים יורשה לעזוב מוקדם יותר, למשל אם התקבל לעבודה במדינה אחרת, עזב בעקבות בן/בת זוג שכבר עובד/ת באותה המדינה או אינו מוצא עבודה במקצועו באסטוניה לארבעה שבועות).
 - קיבל לפני היציאה מקופת האבטלה תעודת U2.
- הזכאות לדמי אבטלה ממשיכה על-פי אישור U2 עד שלושה חודשים אך לא יותר מהתקופה שהיה זכאי לה באסטוניה. את הבקשה יש להגיש לפני היציאה מאסטוניה ואת הבקשה להארכה יש להגיש לפני שהסתיימו שלושה חודשים כדי לא לאבד את הזכאות לפיצוי.

פינלנד

מי שמבוטח בביטוח הלאומי זכאי להטבות סוציאליות בהן דמי אבטלה. במקרים של שהות בחו"ל הזכאות להטבות נקבעת בכל מקרה לגופו, בין היתר לפי משך השהות והאם היא זמנית או קבועה ועל-פי מרכז החיים (למשל קשרי משפחה). במקרים של שהות זמנית וללא עבודה למשך פחות משישה חודשים נשמרת בדרך כלל הזכאות לדמי אבטלה.

פולין

דמי אבטלה משולמים למשך שישה חודשים ובתנאים מסוימים גם ל-12 חודשים. במקרה של שהות בחו"ל הגמלה ממשיכה להיות משולמת משום שהמערכת אינה יכולה לבדוק אם מובטל עוזב את הארץ וכמה זמן הוא שוהה בחו"ל. כדי לשמור על מעמדו עליו להתייצב בלשכת העבודה כדי לאשר את הנכונות לעבודה. אם בגלל שהותו בחו"ל הוא אינו מגיע, הוא יימחק אוטומטית ממרשם המובטלים ויאבד את הזכות לדמי אבטלה. לא חלו שינויים בתנאים האלה בעקבות ובמהלך הקורונה.

דנמרק

מובטלים זכאים לסיוע כלכלי וסיוע סוציאלי. עיקר הסיוע הכלכלי ניתן באמצעות ביטוח אבטלה (שהוא ביטוח וולונטרי).

המבוטח זכאי לחופשה של עד חמישה שבועות בחו"ל בזמן האבטלה (בדומה לעובד), ומי שנקבע לו ריאיון עבודה במדינה אחרת זכאי לתשלום של חמישה ימים לכל היותר. אם המבוטח נסע לחו"ל במקרים הללו ללא אישור של מרכז התעסוקה (לשכת האבטלה) אפשר להטיל עליו עיצום (סנקציה) בסכום יחסי מהקצבאות והוא אף עלול לאבד את זכויותיו לדמי אבטלה. במהלך הקורונה הדרישה להישאר בדנמרק נותרה בעינה, אבל בגלל הסגרים בעולם והיעדר האפשרות לחזור בזמן, מבוטחים הורשו לחזור בהקדם האפשרי מבלי שזכאותם תיפגע.

דמי אבטלה לשוהים מחוץ לארצם – מדינות אחרות

בסקירה של מכון ברוקדייל², נסקרו אוסטרליה, ניו זילנד, קנדה, ארצות הברית, רוסיה, אוקראינה ובריטניה. במדינות שיש ביניהן הסכמים כלכליים או הסכמי ביטוח לאומי (לדוגמה קנדה וארצות הברית) אפשר בדרך כלל לקבל דמי אבטלה לתקופה ארוכה או קצרה. באין הסכמים אי אפשר לקבל דמי אבטלה אלא במקרים חריגים, למשל בתקופת הקורונה (ארה"ב), מבקשי מקלט (אוסטרליה), מקבלי קצבאות אחרות (קנדה), סיבות משפחתיות חריגות (ניו זילנד ואוסטרליה).

² תנאים לקבלת דמי אבטלה במהלך שהות ארוכה בחוץ לארץ - סקירה בינלאומית (2021). ריינגוורץ י', זבלוצקי א', לאופר ס' וארד ע'. מכון ברוקדייל.